

GUDENÅSTIEN FRA SILKEBORG TIL BJERRINGBRO

TRÆKSTIEN – SYD

Foto: Roar Paaske, VisitAarhus

GUDENÅSTIEN

Divine Hiking

GUDENÅSTIEN

Gudenåstien er en 175 kilometer lang rute, der følger Danmarks længste å – fra Kilden ved Jyllands højderyg over Søhøjlandet og til Randers, hvor du kan fortsætte ad Randers Fjord Stien til Kattegat.

Gudenåstien er ensartet afmærket med røde pile og prikker og indimellem Gudenålogoet.

På oplevelgudena.dk finder du beskrivelser af etaper, forslag til ture samt information om, hvordan du finder alternative veje, hvis stien er oversvømmet.

GUDENÅ-TRAIL

The Gudenå Trail is a 175 kilometers long route following Denmark's longest river. From its source at the Jutland Ridge, through the Søhøjlandet (Lake Highlands), and on to Randers Fjord. The trail leads you through varied Ice Age landscapes, lets you experience unique nature shaped by the constant interaction with water, and takes you past cultural heritage from the Stone Age to present day.

The Gudenå Trail is uniformly waymarked with red arrows and dots. In some places, the trail may be flooded when water levels are high.

experiencegudenaariver.com

GUDENÅ-PFAD

Der Gudenå-Pfad ist ein 175 Kilometer langer Wanderweg, der Danemarks längstem Fluss folgt – von der Quelle am jütändischen Höhenrücken über das Søhøjland (Seenhochland) bis zum Randers Fjord. Entlang wunderschöner Natur führt der Weg durch abwechslungsreiche eiszzeitliche Landschaften, die vom ständigen Zusammenspiel mit dem Wasser geprägt sind. Auch viele kulturgeschichtliche Spuren zeugen von der menschlichen Nutzung des Flusses seit der Steinzeit.

Der Gudenå-Pfad ist einheitlich mit roten Pfeilen und Punkten markiert. An einigen Stellen kann der Weg bei hohem Wasserstand überflutet sein.

gudenaafusserlebnisse.de

**NORDEA
FONDEN**
Vi støtter gode liv

A.P. MØLLER FONDEN

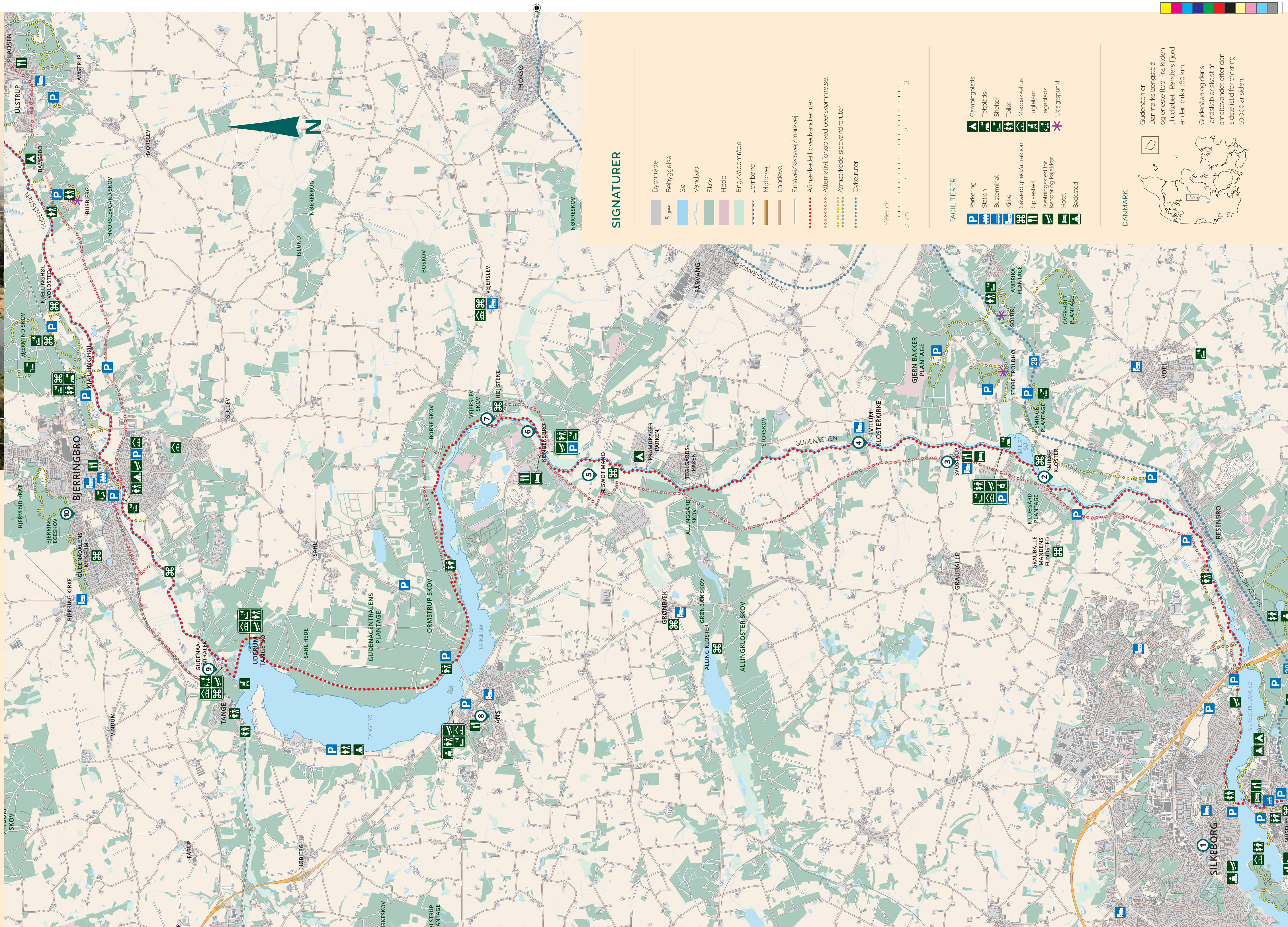

Foto: Roar Paaske, VisitÅrhus

GUDENÅSTIEN – FRA SILKEBORG TIL BJERRINGBRO

Gudenåstien fra Silkeborg til Randers er identisk med Trækstien – det vil sige den sti, hvorfra pramdragerne især i slutningen af 1800-tallet trak varer på pramme fra Silkeborg til udskibning i Randers.

På denne strækning fra Silkeborg til Bjerringbro passerer du de gamle pramdragerkroer Svstrup og Kongensbro, har kig til den smukke Tvilum Klosterkirke på modsatte bred, går forbi den spektakulære rekonstruktion af en skibssætning fra jernalderen, Høj Stene, samt følger et dramatisk landskab fra den tidlige industrialisering ved den kunstige Tange Sø og Gudenåcentralen.

Gudenåen er nord for Silkeborg blevet bred som en flod, og dalen, der for over 10.000 år siden blev dannet af en brusende smeltevandslod, er bred med såkaldte terrasser skabt af aflejringerne fra smeltevandet. Nogle af dem ligger 20-30 meter over den nuværende Gudenå.

Fra Kongensbro til Bjerringbro bærer landskabet præg af det enorme "ommøbørling", etableringen af Gudenåcentralen forårsagede – den kunstige Tange Sø, der blev dannet for at skabe et vandreservoir til elproduktionen, den store dæmning, der skulle sikre faldet og selve el-værket.

Gudenåstien kan, når vandstanden er høj, være over-svømmet. Du kan tjekke tilgængeligheden på oplevelgudenaa.dk/oversvoemmelse.

Denne strækning er ca. 41 km.

TRÆKSTIEN

Trækstien – eller Pramdragerstien, som den også kaldes – er skabt af pramfarten, der havde sin storhedstid i anden halvdel af 1800-tallet. På det tidspunkt fragtede op imod 200 pramme varer mellem Silkeborg og Randers. Transporten foregik med fladbundede pramme, såkaldte kåge, der kunne være lastet med op til 25 tons papir, mursten, tørv, kalk, tov og lignende. Denne trafik skabte liv langs åen, og byerne ved Gudenåen voksede.

De såkaldte pramdragere gik ved bredden og trak prammene med liner over skulderen. Fra Bjerringbro overtog heste arbejdet på grund af den stærke strøm.

I den modsatte retning med strømmen hjalp vandet og vinden transporten af sted. For at styre prammen og give ekstra fart brugte pramdragerne lange stager. Ved sving på åen var der placeret tjærede pæle, som blev brugt til at styre prammene. En sådan, kaldet æ swot man, ses syd for Kongensbro.

Det der gjorde Gudenåen attraktiv som transportvej i 1800-tallet var, at man på det

tidspunkt ikke havde samme mulighed for landtransport af store mængder varer. Vejene var dårlige, og hestevogne havde en begrænset kapacitet. En stor Gudenåkaag på 21 meters længde kunne laste mellem 20 og 25 tons varer, og nogle få mænd kunne styre kaagen, mens heste trak den, når det gik mod strømmen mod Silkeborg. Den anden vej med strømmen til Randers, kunne man nøjes med at stage og styre kaagen. Langs åen blev etableret en pramdragersti, kaldet Trækstien.

GJERNBANESTIEN – CYKELROUTE 29

Mellem Silkeborg og Randers løber endvidere Gjærbanestien eller Regionalroute 29. Det er en gammel nedlagt bane, hvilket tydeligt fornemmes – bl.a. på grund af de mange gamle jernbanebroer – Den Blå Bro i Randers, den GL Jernbanebro i Langå, Remstrupbroerne i Silkeborg samt vandtårnet til damplokomotiverne i Langå og den høje dæmning, som flere steder var nødvendig for, at banen kunne krydse ådale og vådområder.

SILKEBORG – DANMARKS OUTDOORHOVEDSTAD

1 Silkeborg er kendt for sine smukke søer, store skovområder og det bakkede landskab, der inviterer til sjove og aktive udendørsaktiviteter, skønne sanseoplevelser og stemningsfyldte stunder.

Det er også her du finder det største sammenhængende skovområde i Danmark. Sammen med det utrolige søsystem, hvor også Gudenåen løber igennem, byder naturen omkring Silkeborg også velkommen til et aktivt udeliv.

SMINGE

2 Sminge Sø ligger smukt nord for Silkeborg og er en sand naturperle. Søen er en del af Gudenåens styngegede forløb og byder på ro, rigt dyreliv og betagende landskaber. Her er der gode chancer for at spotte isfugle og andre sjældne arter i det fredede vådområde.

Området omkring Sminge Sø byder på flere stier og små rasteplasser, perfekt til en rolig pause midt i naturen. Med sin unikke beliggenhed og uforskyrede atmosfære er Sminge Sø ideel for både fuglekiggere, friluftsentusiaster og familier.

SVOSTRUP BRO OG KRO

3 Færdedes man langs Gudenåen ved Svstrup i gamle dage, ville man her kunne opleve et liv og leben på åen.

Når man anlagde broer over åen, måtte man sørge for, at de var høje nok til at kaagen kunne komme under. Derfor er bl.a. broen ved Svstrup Kro bygget meget høj. Der hvor broerne passerede Gudenåen, blev der ofte etableret kroer, så de rejsende på Gudenåen, og dem på land kunne finde et sted at spise, drikke og sove. Svstrup Kro fra 1834 er en af de kroer, som ligger fuldstændig som den gjorde, da der var liv og leben på åen.

TVILUM KLOSTERKIRKE

4 Augustinermunkeløstret i Tvilum blev grundlagt i tiden 1246-49. Klosterkirken er velbevaret i Tvilum. Klosterbygningerne lå syd for kirken. Fra undersøgelser vides det, at klostret var trefløjet og kirken dannede den fjerde fløj. De fire fløje omsluttende en fratergård. Klosters ladegård lå placeret, hvor Tvilumgård i dag ligger, ca. 1½ km nord for klostret.

Kirken placerer sig markant i Gudenådalene og blev oprindelig bygget i 1200-tallet som en ret kort kirke. Først i 1400-tallet blev kirken udvidet mod vest. Omkring 1500 blev der opstillet en meget stor skalsaltertavle, som endnu findes i kirken. I dag er Tvilum kirke det eneste, der er synligt af klostret.

Æ SWOT MAN

5 Syd for Kongensbro kan du se et eksempel på de pæle, som pramdragerne brugte til at styre prammene i åens sving – kaldet æ swot man.

Ved Energimuseet lidt længere mod nord, kan du se en pram fra begyndelsen af 1900-tallet, og i Langå står en jernskulptur Pramdrageren skabt af kunstneren Erik Heide.

Foto: Roar Paaske, VisitÅrhus

Foto: Peter Lyngby, VisitÅrhus

KONGENSBRØ

6 Kongensbro har fra gammel tid været et trafikalt knudepunkt ved den store Gudenå. Her kunne man komme over åen og få et måltid mad på kroen.

Fra gamlet tid forbandt flere af Gudenåens broer store hovedfærdselsårer i Jylland. Den vigtige vej mellem Århus og Viborg passerede således Gudenåen ved Kongensbro. Hvornår broen over åen ved Kongensbro blev bygget ved vi ikke, men den nævnes i 1425, da abbed Magnus i Alling Kloster skulle have broen, holde den ved lige og oppebære en afgift af bønderne til vedligeholdelsen.

Bøndernes pligt til at bidrage til broernes vedligeholdelse eller betale brokorn medførte over hele landet mange konflikter op gennem tiden. Også ved Gudenåen. I 1664 klagede overkommisær Ebbe Gyldenstjerne, som havde forpagtet Kongensbro over, at han ikke havde modtaget brokorn af områdets bønder. Kongen måtte da strengt formane bønderne til at betale.

GUDENÅDALEN SKABT AF SMELTEVANDET

Gudenådalene er Danmarks længste smeltevandssdal. Da isen under sidste istid for omkring 18.000 år siden begyndte at trække sig tilbage, mod nordøst, fra hoveds-tilstandslinjen, løb smeltevandet ikke længere mod vest over de midtjyske hedesletter men fandt vej mod nord gennem Gudenådalene.

Smeltevandsloderne eroderede ådalens sider og aflejrede i bunden, og "terrasserne", der findes i Gudenåda-len på begge sider af Gudenåen, afspejler tidligere faser af afsmeltningen. Terrasserne er de tidligere flodbunde,

som Gudenåen har skåret sig længere og længere ned i, efterhånden som isen smeltede væk, og nye mulig-heder for afløb opstod. De kan være meget store og ligge 20-30 meter over den nuværende Gudenå.

Terrassenniveauerne ses flere steder langs Gudenåen fx i dalsiderne mellem Silkeborg og Svstrup, syd for Kongensbro, nord for Tange Sø, hvor man udover ad-skellige terrasser kan se spor efter dødis, samt mellem Bjerringbro og Langå, hvor jernbanen ligger på den yngste terrasse.

HØJ STENE

7 Skibssætningen ved Vejerslev har kun været kendt fra tidligere optegnelser, blandt andet en udateret beretning, som man mener er fra den første halvdel af 1800-tallet. Her omtales skibssætningen som næsten 90 meter lang.

Det er en helt usædvanligt store skibssætning, som kun er overgået af den langt yngre skibssætning ved Kongernes Jelling. Helt tilbage i 1600-tallet er stedet omtalt som Høj Stene.

Fortidsmindet er nu blevet genopført.

ANS

8 Ans ligger i dag smukt ved Tange Sø. I 1800-tallet blomstrede den sammen med pramfarten på Gu-denåen. Landsbyen Ans blev efterhånden noget af et knudepunkt for pramfarten og handelen. Her lå en af de største ladepladser langs åen. Den lille by lå godt, på landevejen mellem Århus og Viborg, og centralt for pramfolkene, som ofte gjorde holdt ved Ans Kro.

De lokale bønder kom til Ans for at afsætte deres landbrugsprodukter, og prammændene kom i stor stil hertil for at afsætte og aflage varer.

Flere handelsmænd slog sig ned i byen, og kroejeren udnyttede de gunstige tider til at opbygge et helt forretningsimperium med bl.a. krodrift, teglværk, pramfart.

FÆRDELSE PÅ GUDENÅSTIEN – VIS HENSYN

Gudenåstien er en vandrute, og på store dele af Gudenåstien er cykling og ridning ikke tilladt. Find oplysninger om, hvor du kan cykle og ride på oplevelgudenaa.dk.

På Gudenåstien går du mange steder på private arealer. Lodsejerne har velvilligt åbnet arealerne for færdsel, så vis hensyn.

NATURBESKYTTESLOVENS ADFÆRDSREGLER

- Du må gå på veje og stier på privatejede arealer
- Færdsel til fods på private arealer må ske fra kl. 6 til solnedgang
- Hund skal føres i snor

GUDENÅCENTRALEN

9 Gudenåcentralen eller Tangeværket, som det også kaldes, er Danmarks største vandkraftværk. Det blev bygget efter energikrisen under første verdenskrig. Det begyndte sin elproduktion i 1921 og fremstillede i 1920-erne mere end 20 procent af hele Jyllands elforbrug.

Gennem et fald på 10,5 meter trækker vandet tre store vandturbiner, vandhjul, og de tre generatorer, som fremstiller elektriciteten.

I løbet af december måned 1920 opstod en ny sø. Foran den lange dæmning tværs over Gudenådalene mellem Ans og Tange blev dalen fyldt op med vand, som sikrede vand til det nye kraftværk, der leverede strøm til både Skive og Århus.

BJERRINGBRO

10 Bjerringbro er en stationsby, hvor du også kan både overnatte og købe ind og leje kano, kajaker og cykler. Byen rummer desuden et fint lille museum, Gudenådalens Museum, der bl.a. rummer en rune-stenpark med rekonstruktioner af egnens mange runesten.

Overfor museet ligger Nørgaards Højskole med en 9 meter høj træfigur, der forestiller halvguden Gudar, knyttet til et sagn om, hvordan Gudenåen blev skabt. Bjerringbro er desuden præget af Grundfos, grundlagt i 1944 – i dag en af verdens førerende pumpefabrikker.

OBS

Mellem Kongensbro og Fladbro er hund ikke tilladt med undtagelse af i Bjerringbro, Ulstrup og Langå

OPHOLD

- I private skove og på private arealer må du ikke tage ophold inden for 150 m fra beboelses- og driftsbygninger.
- I offentlige skove må du ikke tage ophold inden for 50 m fra beboede bygninger.

AFFALD

- Benyt de opstillede affaldsbeholdere eller tag dit affald med – også gerne andres.

På oplevelgudenaa.dk kan du finde opdaterede oplysninger om de mange oplevelser, du kan få ved og på Gudenåen. Find også podcasten "Åsteder – fortællinger fra Gudenåen" om den rige kulturhistorie fra stenalder til i dag på oplevelgudenaa.dk/podcast.

En del af
Danmarks
Naturstier